



JUSTITSMINISTERIET

Lovafdelingen

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 15. februar 2011
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsnr.: 2010-792-1545
Dok.: RAJ41784

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 421 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 6. december 2010. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Peter Skaarup (DF).

Lars Barfoed

/

Ole Hasselgaard

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 421 fra Folketingets Retsudvalg (Alm. del):

”Hvordan kan man sikre, at de såkaldte "raske" kriminelle, der fejlagtigt har fået en behandlingsdom i stedet får konverteret deres behandlingsdom til en almindelige fængselsstraf? Ministeren bedes i den forbindelse redegøre for mulige retssikkerhedsmæssige overvejelser i den forbindelse.”

Svar:

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet udtalelser fra Rigsadvokaten og Retslægerådet.

Rigsadvokaten har oplyst følgende:

”1. Indledningsvis kan jeg om behandlingen af sager vedrørende psykisk afvigende kriminelle mere generelt oplyse, at det følger af straffelovens § 16, at personer, der på gernings-tidspunktet var utilregnelige på grund af sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles hermed, ikke straffes. Hvis en tiltalt frifindes for straf, kan retten i medfør af straffelovens § 68 i stedet træffe afgørelse om anvendelse af andre foranstaltninger, der findes formålstjenlige for at forebygge yderligere lovovertrædelser.

Tilsvarende kan retten i stedet for at idømme straf fastsætte andre foranstaltninger, hvis gerningsmanden på gerningstidspunktet befandt sig i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner, og som ikke er omfattet af § 16, jf. herved straffelovens § 69.

Hvis en foranstaltning efter §§ 68 eller 69 medfører, at den dømte skal anbringes i institution, eller hvis foranstaltningen giver mulighed herfor, fastsættes en længstetid for foranstaltningen, jf. herved straffelovens §§ 68 a og 69 a. Er den dømte fundet skyldig i alvorlig personfarlig kriminalitet, fastsættes der i almindelighed ikke en længstetid. Anklagemyndigheden er dog i disse tilfælde forpligtet til at indbringe spørgsmålet om ændring eller endelig ophævelse af foranstaltningen for retten 5 år efter afgørelsen.

Det følger endvidere af straffelovens § 72, stk. 1, at anklagemyndigheden skal påse, at en foranstaltning efter §§ 68 eller 69 ikke opretholdes i længere tid og i videre omfang end nødvendigt. En anmodning om ændring eller ophævelse af en foranstaltning skal af anklagemyndigheden indbringes for retten. Anmodning om ændring eller ophævelse af foranstaltningen kan endvidere fremsættes af den dømte, bistandsvær-

gen, institutionens ledelse eller kriminalforsorgen, jf. straffelovens § 72, stk. 2.

Rigsadvokaten har i rigsadvokatmeddelelse nr. 5/2007 fastsat retningslinjer for anklagemyndighedens behandling af sager vedrørende psykisk afvigende kriminelle.

I afsnit 4.1 i den nævnte meddelelse er der redegjort nærmere for betingelserne for at iværksætte en mentalundersøgelse. Det fremgår heraf bl.a., at den sigtede skal underkastes en mentalundersøgelse, når dette har betydning for sagens afgørelse, jf. retsplejelovens § 809, stk. 1. Dette vil navnlig være tilfældet, hvis der er tale om en sigtelse for alvorlig personfarlig kriminalitet, herunder f.eks. drab, grov vold eller voldtægt, samt i sager, hvor den sigtede tidligere har modtaget psykiatrisk behandling, eller hvor der i øvrigt kan være grund til at formode, at sigtede er sindssyg.

Det følger endvidere af afsnit 6 i meddelelsen, at mentalundersøgelsen i visse tilfælde skal forelægges for Retslægerådet, herunder bl.a. i tilfælde, hvor sigtelsen angår personfarlig kriminalitet, og den sigtede ifølge mentalerklæringen er sindssyg eller mentalt retarderet.

Når anklagemyndigheden i straffesager nedlægger påstand om, at en tiltalt skal idømmes en foranstaltning efter straffelovens §§ 68 eller 69, sker dette derfor som det helt klare udgangspunkt på baggrund af en mentalerklæring og i en række tilfælde tillige efter forelæggelse for Retslægerådet. Det er således en lægelig afgørelse, om gerningsmanden har været sindssyg på gerningstidspunktet.

2. I de artikler, der er henvist til i spørgsmål nr. 420 fra Folketingets Retsudvalg, er det anført, at raske kriminelle fejlagtigt skulle være dømt til psykiatrisk behandling, herunder at raske kriminelle i visse tilfælde skulle "snyde sig" til en behandlingsdom ved at optræde som sindssyge.

Hertil skal jeg indledningsvis bemærke, at en person, der idømmes en foranstaltning efter straffelovens §§ 68 eller 69, som nævnt ovenfor som altovervejende hovedregel vil være mentalundersøgt, ligesom mentalerklæringen i mange tilfælde vil have været forelagt Retslægerådet inden sagens afgørelse i retten. På den baggrund vil der efter Rigsadvokatens opfattelse efter afsigelse af en foranstaltningsdom efter straffelovens §§ 68 eller 69 som det klare udgangspunkt ikke opstå spørgsmål om, hvorvidt den domfældte på gerningstidspunktet har været omfattet af personkredsen i de nævnte bestemmelser (sindssyg mv.). Ud fra de foreliggende oplysninger må sådanne sager anses for at forekomme meget sjældent, jf. herved mit bidrag til besvarelsen af spørgsmål nr. 422 fra

Folketingets Retsudvalg og Retslægerådets udtalelse vedrørende spørgsmål nr. 420 fra Folketingets Retsudvalg.

Hvis der efter en endelig foranstaltningsdom – f.eks. i forbindelse med oplysninger om, at den domfældte skulle have simuleret sindssyg under mentalundersøgelsen – alligevel måtte opstå en særlig begrundet tvivl om den lægelig vurdering i sagen, vil den regionale statsadvokat, som fører kontrol med idømte foranstaltninger, kunne indhente supplerende lægelige udtalelser i sagen. Det vil kunne dreje sig om en udtalelse fra den behandlingsansvarlige overlæge og afhængig af omstændighederne og oplysningerne i sagen eventuelt yderligere psykiatriske erklæringer, herunder en yderligere mentalundersøgelse, ligesom der kan opstå spørgsmål om på ny at forelægge sagen for Retslægerådet.

Sagen kan i givet fald indbringes for retten efter straffelovens § 72, hvorefter retten kan ændre eller ophæve en foranstaltning efter straffelovens §§ 68 eller 69.

Det antages dog, at straffelovens § 72 ikke giver mulighed for at ændre den idømte foranstaltning til en straf (bøde eller fængsel), hvis det f.eks. måtte vise sig, at det er lykkedes den dømte at simulere sindssyg under mentalundersøgelsen, jf. Vagn Greve m.fl.: Kommenteret straffelov – almindelig del (9. udgave, 2009), s. 394.

Skulle en sådan situation opstå, kan det afhængig af de konkrete omstændigheder i sagen efter Rigsadvokatens opfattelse overvejes at søge straffesagen genoptaget efter reglerne i retsplejelovens § 976. Det følger således af denne bestemmelse, at der i en sag, hvor den tiltalte er blevet frifundet, kan ske genoptagelse, når en række nærmere angivne betingelser er opfyldt. Afgørelse om genoptagelse træffes af Den Særlige Klageret.

Det bemærkes, at det er uafklaret i den juridiske teori, om retsplejelovens § 976 kan anvendes i sager, hvor den tiltalte oprindeligt er blevet frifundet på grund af utilregnelighed efter straffelovens § 16 (om sindssyge mv.) og i stedet idømt en foranstaltning efter § 68, men hvor det senere viser sig, at den pågældende ikke var omfattet af straffelovens § 16 og burde have været idømt en straf. Rigsadvokaten er endvidere ikke bekendt med retsafgørelser, der tager stilling til spørgsmålet.

Som anført ovenfor må det antages, at der yderst sjældent vil kunne opstå spørgsmål om at ændre en allerede idømt foranstaltningsdom til en straf (bøde eller fængsel). Skulle en sådan situation imidlertid opstå, er det min opfattelse, at anklagemyndigheden afhængig af omstændighederne i sagen må søge den genoptaget ved Den Særlige Klageret. Det er i

sidste ende Den Særlige Klagerets afgørelse, om der i den givne situation kan ske genoptagelse. På den anførte baggrund er der således efter Rigsadvokatens opfattelse ikke grundlag for på nuværende tidspunkt at overveje særlige regler på området.”

Retslægerådet har oplyst følgende:

”Af de grunde, der er redegjort for i besvarelsen af spørgsmål 420, finder Retslægerådet ikke, at der bør indføres bestemmelser om, at kriminelle, der er idømt en psykiatrisk særforanstaltning, jf. straffelovens § 68, skal kunne få ændret den idømte psykiatriske særforanstaltning til en (fængsels)straf. De gældende bestemmelser om, at personer, der på gernings-tidspunktet var utilregnelige på grund af sindssygdom, ikke straffes – som i princippet har været gældende siden straffeloven af 1866 – er efter Retslægerådets opfattelse i fuld overensstemmelse med den lægelige opfattelse af sindssygdommenes karakter, hvor den svigtende realitetssans, og herved evnen til at handle fornuftsmæssigt, er det centrale kriterium.”

Justitsministeriet kan henholde sig til det, som Retslægerådet og Rigsadvokaten har oplyst.